

18 בפברואר, 2014

**נייר עמדה המוגש לוועדת העבודה, הרווחה ובריאות בעניין הצעת חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה (תיקון מס' 19)
(הרכב הוועדה המייעצת), התשע"ד – 2014**

לקראת הדיון ביום רביעי 19.2.2014, בשעה 10:30 בעניין הצעת חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה (תיקון מס' 19) (הרכב הוועדה המייעצת), התשע"ד – 2014 של חה"כ יריב לוין להלן עמדת עמותת "סיכוי" בנושא.

אנו סוברים כי במעטה של הרחבת ייצוג אוכלוסיות שונות, לרבות האוכלוסייה הערבית, בהרכב הוועדה המייעצת של נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה, מוצע לייצר פילוג מלאכותי לחברה הערבית במדינה. לפילוג זה אין אחיזה במציאות הן בקרב משרדי הממשלה השונים, על יעדיהם השונים והן בקרב החברה הערבית בשטח, על חסמי התעסוקה השונים והגדרתה העצמית.

לגופו של עניין, עמותת "סיכוי" פיתחה מומחיות ייחודית במיפוי חסמים במשרדי הממשלה וברשויות המקומיות אשר מונעים הקצאה שוויונית של משאבי המדינה לאזרחים הערבים באמצעות המודל "מחסמים לסיכויים". המודל מציע דרך מובנית למיפוי, מיון ואפיון של חסמים המונעים הנגשה שוויונית של משאבי המדינה לאזרחים הערבים, ומאפשר יצירת המלצות מדיניות להסרתם בדרך למדיניות שוויונית¹. בעמותה הפעלנו את המודל במספר תחומים ביניהם: מסגרות שהייה לילדים בסיכון מלידה עד גיל 3², הקצאת תקציב משרד הרווחה ותקני עובדים סוציאליים למחלקות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות הערביות³, שיווק קרקעות⁴, תחבורה ציבורית⁵ ועוד.

כלל מסמכי המדיניות העלו עיוותים במנגנוני ההקצאה הממשלתיים היוצרים הקצאת חסר לאוכלוסייה הערבית במדינה שאינה מבחינה בין עדותיה השונות והנמנות על החברה הערבית בכללותה. הקצאת חסר זו משליכה באופן ישיר ועקיף על עיצוב המדיניות להגברת שוויון הזדמנויות בעבודה, בחברה בכלל ובחברה הערבית בפרט. מכאן אנו מברכים על כך שישורייך במסגרת החוק ייצוג לחברה הערבית בהרכב הוועדה המייעצת לנציבות שוויון הזדמנויות בעבודה. יחד עם זאת, אנחנו מתנגדים לשריון ייצוג במתכונת המוצעת בהצעת החוק הנ"ל, הכולל פילוג עדתי. תחת הצעה זו אנו דורשים לפעול לייצוג האוכלוסייה הערבית בוועדה המייעצת, לכל הפחות כשיעור האזרחים הערבים

1 מסמך מדיניות מס' 1 "מחסמים לסיכויים" – הדרך לשוויון בין האזרחים הערבים והיהודים בישראל". מצ"ב קישור למודל: http://www.sikkuy.org.il/wp-content/uploads/2013/08/sikkuy_mediniut_2010.pdf

2 מסמך מדיניות מס' 1 "מחסמים לסיכויים" – הדרך לשוויון בין האזרחים הערבים והיהודים בישראל" בקישור הבא: http://www.sikkuy.org.il/wp-content/uploads/2013/08/sikkuy_mediniut_2010.pdf

3 מסמך מדיניות מס' 4 "מחסמים לסיכויים" – הקצאת תקציב משרד הרווחה ותקני עובדים סוציאליים למחלקות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות הערביות" בקישור הבא: http://www.sikkuy.org.il/wp-content/uploads/2011/09/taktziv_revaha21_9_2011.pdf

4 מסמך מדיניות מס' 3 "מחסמים לסיכויים" מס' 3 – שיווק קרקעות מדינה לפיתוח ובנייה ביישובים הערביים" בקישור הבא: http://www.sikkuy.org.il/wp-content/uploads/2013/09/karkaot_medina21_9_2011.pdf

5 מסמך מדיניות מס' 5 "מחסמים לסיכויים" מס' 5 – תחבורה ציבורית ביישובים הערביים" בקישור הבא: http://www.sikkuy.org.il/wp-content/uploads/2013/05/tahbura_tziburit_2012.pdf

מכלל האוכלוסייה בארץ כ-20% ואף לחתור לשיעורם מכלל הסובלים מחסמי תעסוקה בפועל. זאת **כתנאי בסיסי** לשקף נאמנה את חסמי התעסוקה ומיפוי דרכי התמודדות אפקטיביים עבור החברה הערבית.

במשך תקופה ארוכה מתריעה עמותת סיכוי, באמצעות פרסום נתוני מדד השוויון, על אי-שוויון חמור בתעסוקה בין הערבים ליהודים⁶. המדד מלמד לאורך כל הדרך על התרחבות הפערים בין האזרחים הערבים ליהודים.

כמו-כן, הנשים הערביות הינן מעגל נוסף המתמודד עם חסמי תעסוקה. לנשים ערביות חסרה התשתית הדרושה על מנת להשתלב בשוק העבודה והמדינה לא פועלת מספיק להכשרת התשתיות הדרושות לשם כך. בתחום התשתיות אנו מתמודדים עם **מחסור ברשויות המקומיות הערביות בכללותן במעונות יום מסובסדים, מקומות תעסוקה בתוך הישובים הערבים ותחבורה ציבורית בתוך הישובים הערבים ואל מקומות התעסוקה**. הרשויות המקומיות הערביות סובלות **משירותי תחבורה ציבורית ירודים** ביותר כפי שעלה בממצאי מחקר עומק שערכנו כאמור⁷. בנסיבות אלה, ככל שמקומות העבודה הפוטנציאליים מרוחקים גיאוגרפית ותחבורתית ממקום מגורן של הנשים הערביות יש בכך לגרוע מפוטנציאל העסקתן בשל איבוד הזמן הנגזל מיום עבודה בדרך הלך וחזור. עובדה זו אף פוגמת בכדאיות הכלכלית של הנשים הערביות לצאת לשוק העבודה ככל שיש בכך לחייבן לממן שעות ארוכות למעונות יום/צהרונים. עובדה זו מחייבת את הממשלה **להגדיל את היצע מקומות העבודה ולייצר מקומות נגישים, קרובים וגמישים המשקללים את הנסיבות המתוארות**. בנוסף, ברשויות המקומיות הערביות חסרה **תשתית של מעונות יום מסובסדים** עבור אימהות עובדות. בשנים האחרונות אנו עדים להשקעה מאסיבית של משרד הכלכלה בתחום זה ועלייה ניכרת בפריסה הארצית של מעונות יום ברשויות המקומיות הערביות, אך עדין קיים מחסור ופער בהשוואה לרשויות מקומיות יהודיות. עם זאת, עדיין קיימת בעיה קשה של עלויות השירות. הרשויות הערביות המקומיות ממוקמות באשכולות הסוציו-אקונומיים הנמוכים ביותר. באשכולות אלה לא קיים ייצוג לרשויות מקומיות יהודיות. בנוסף, נשים ערביות סובלות פעמיים מאפליה בשכר, פעם ראשונה מכיוון שהן נשים ופעם שנייה מכיוון שהן ערביות. בנוסף, הן עומדות בפני תקרת קידום נמוכה יותר והצפי שלהן לעלייה בשכר אינו גבוה.

לאור האמור מתבקשת המסקנה, כי אין מקום לפילוג העדתי של האוכלוסייה הערבית ואף אין תרומה בכך עניינית ומקצועית לקידום שוויון הזדמנויות בתעסוקה לרבות בקרב האוכלוסייה הערבית.

ביתר שאת ראוי להדגיש, כי לוגיקת הפילוח העדתי של החברה הערבית אינה קיימת כלל בספר החוקים ומהווה נטע זר בשיח המדיניות הממשלתית והחוקית הקיים כיום⁸. מכאן עולה תהייה בדבר מקומה של הצעת חוק זו ומה הן השלכותיה לקידום מדיניות ממשלתית המטפלת בחסמי תעסוקה במשקפיים דתיות על חסמי תעסוקה בחברה

⁶ מדד השוויון בין האזרחים היהודים והערבים בישראל 2009

http://www.sikkuy.org.il/wp-content/uploads/2013/10/sikkuyamadad_2009.pdf

⁷ מסמך מדיניות מס' 5 "מחסמים לסיכויים מס' 5 – תחבורה ציבורית בישובים הערביים" בקישור הבא:

http://www.sikkuy.org.il/wp-content/uploads/2013/05/tahbura_tziburit_2012.pdf

⁸ סעיף 15 לחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959; סעיף 1א18 לחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975.

בכללותה? כמו כן מתעוררת השאלה - כיצד ייבחרו נציגי האוכלוסייה הערבית המנויים בהצעה ומהו המנגנון שיפעיל השר למנות אותם נציגי האוכלוסייה הערבית. האם אין מקום לשלב את הגופים היציגים של האוכלוסייה הערבית?⁹

על כן, אנו קוראים ליו"ר וועדת העבודה, הרווחה ובריאות, חה"כ חיים כץ וחברי הוועדה לדחות את נוסח הצעת החוק הנוכחי ותחתיו לקדם נוסח שישריין ייצוג לכלל האוכלוסיות הנתקלות בחסמי תעסוקה על פילוחיהן השונים וייצוג הולם לחברה הערבית, לפחות כחלקה מכלל האוכלוסייה, ולחתור לחלקה מכלל הנתקלים בחסמי תעסוקה בפועל.

⁹ בהקשר זה ר' ביקורת שמתח ד"ר סבן במאמרו על החלטת ביהמ"ש שהורה על שריון ייצוג הולם של אזרחים ערבים במנהל מקרקעי ישראל בבג"צ 69254/98 אשר לא התמודד עם השאלה הקריטית בנוגע לאופי ולמנגנון השגת ייצוג הולם עבור בני המיעוט. הוא לא התמודד עם השאלה מיהו הנציג הממלא דרישת ייצוג הולם עבור בני המיעוט? באיזה אופן ואיך הנציג אמור להיות נבחר.

Ilan Saban, Appropriate: Representative of Minorities: Canda's Tow Types Structure and the Arab-Palestinian Minority in Israel

http://law.haifa.ac.il/faculty/lec_papers/saban/Minority_Rep.pdf